

VIQUIPÈDIA

La cultura, entre l'íntim i l'estrany

DAVID VIDAL

Penseu en Gulliver, tal com el va imaginar Jonathan Swift. Davant els lil·liputencs o els brodingnagians, en estat de xoc perquè són tan diferents d'ell, però encara més perquè, en el fons, són com ell: els modals a taula i el que s'hi menjava, les jerarquies socials, les formes de vestir, de fer la guerra, d'enamorar-se... Aquells malparits eren com els seus veïns de la Irlanda del XVIII!

El malson de Gulliver és que se sent inquietantment similar als lil·liputencs però alhora és per a ells un monstruós estrany. Aquesta angoixa és la nostra, Freud la va mirar d'explicar a *El malestar en la cultura*, i ens escindeix, sobretot des del naixement de la modernitat industrial i urbana. No és casual que la

CULTURA
TERRY EAGLETON
TAURUS
TRAD. BELÉN
URRUTIA
200 PÀG. / 18,90 €

història de Gulliver l'escriu Swift, un irlandès angloprotestant que se sentia davant dels seus veïns com el desconcertat naufrag.

La noció de cultura ha oscil·lat durant els darrers cent anys entre el que ens és íntim i el que ens és estrany, talment li passava a Gulliver. Per exemple, que estigüeu, ara, llegint aquest article ho considerem un acte cultural. ¿Però què és la cultura, o les cultures? L'ambigüitat del concepte es revela quan, seguint el que ens explica Terry Eagleton (Salford, 1943) al seu assaig homònim *Cultura*, entenem que també és un acte cultural que ara estigüeu llegint-lo amb un cafè (en comptes de fer-ho amb un te) o que esmorzeu xurros perquè és dissabte. “La dificultat de la idea de cultura és que constantment ens veiem obligats a ampliar-la fins que arriba a identificar-se amb la totalitat de la nostra

vida col·lectiva”, havia advertit anys enrere Raymond Williams, mentor d'Eagleton. Des d'aquesta perspectiva totalista, la cultura pot entendre's com una forma de vida en el seu conjunt, com un inconscient social, però això no exclou que també la percebem com un corpus d'obres intel·lectuals o artístiques amb el seu consegüent desenvolupament espiritual de l'individu; el *bildungs* alemany.

La cultura, còmplice del poder

Seguint la primera accepció, doncs, no pot haver-hi ningú que sigui inculte, perquè tots formem part d'una o diverses cultures. La segona accepció, de caràcter estètic, ens presenta una noció de cultura lligada a la distinció i les elits, que a més potencia el valor simbòlic i identitari del col·lectiu al voltant d'un relat determinat. És a dir, genera hegemònies. A la Barcelona global i turisticada la cultura-producte que venem és el relat de la burgesia del XIX i del XX, els seus palaus i l'art que van pagar, però no hi ha lloc per a la cultura popular urbana de les classes subalternes –i sí que n'hi ha en canvi per al folklore rural–, que també va construir aquest país.

Perquè avui, diu Eagleton, la cultura no és un antídote del poder, sinó que n'és profundament còmplice. El capitalisme s'ha transformat en una nova modalitat de cultura i ha convertit el treball cultural en producció, l'obra en mercaderia i l'experiència estètica en consum. ¿No us sona de sentir aquestes paraules –consum, producte, indústria...– en la boca dels darrers dos consellers del ram? El veritable problema, escriu Eagleton en el capítol conclusiu de l'assaig, sens dubte el millor del llibre, rau precisament en el paper d'aquestes anomenades “indústries de la cultura”, que generen una forma estètica de capitalisme.

Menció a part mereix, en aquest sentit, la veraç i esgarrifosa descripció que fa Eagleton de la decadència global de les universitats, un dels esdeveniments més transcendents de la nostra era: la conversió de les institucions de crítica i humanisme en “empreses pseudocapitalistes [...] en mans de tecnòcrates”. És més que un símptoma: una evidència de la capitulació de la cultura. ♦